

Ngày 7 tháng 5 năm 1931, m i ngàn ng i châu thành N u c đ c m c kích m t cu c săn ng i sôi n i ch a t ng th y.

M t trăm năm m i lính công an bao vây m t căn ph đ b t tên t ng c p Crowley, bi t danh là "Hai Súng" vì lúc nào y cũng mang hai cây súng trong mình. H leo Lên mái nhà b n xu ng, đ t súng liên thanh trên nóc nh ng nhà chung quanh, dùng h i cay và trong h n m t ti ng đ ng h c m t khu m l nh t c a N u c vang lên ti ng súng và ti ng "l ch t ch" c a liên thanh. Crowley núp sau chi c gh bành đ m bông, b n i lính không ng ng.

Khi b t đ c y r i, viên giám đ c công an tuyên b : "Nó vào h ng t i nhân nguy hi m nh t. Nó mu n gi t ng i là gi t, không vì m t lý do gì h t".

Nh ng còn chính t i nhân, Crowley, y t xét y ra sao? Mu n bi t, b n hãy đ c hàng sau này mà y v a ch ng c v i lính v a vi t đ i i cho đ i: "Đ i i l p áo này, trái tim ta đ p, chán ngán nh ng th ng ng i không dám làm h i m t ai h t".

Không mu n làm h i ai h t! V y mà tr c đó m y ngày, khi m t ng i lính công an l i g n y đ h i gi y phép lái xe h i, thì y x ngay m t lo t súng, gi t ng i đó t c thì. M t k sát nhân không g m máu nh v y mà còn t khoe: "Trái tim th ng ng i, không mu n làm h i ai h t!".

Tr c khi ng i lên gh đ i n đ ch u t hình t i khám Sing Sing, y còn than: "Tôi ch t v mà ng i ta x tôi nh v y đó".

Nghĩa là trong thâm tâm, y nh t đ nh không ch u nh n y có t i.

B n s nói: "Thì ch có nó nghĩ th , ch còn ai l đ i nh v y n a".

Không đâu, th a b n: k thù s m t c a n c M , Al Capone, tên đ u đ ng ăn c p đã làm cho châu thành Chicago kinh kh ng, cũng nói: "Ta đã dùng nh ng năm t i đ p nh t trong đ i đ mua vui cho thiên h , v y mà ph n th ng ch là b ch i, và b sẵn b t nh m t con thú d".

Mà c Dutch Schultz, m t trong nh ng tên c p l i h i nh t N u c Cũng tuyên b v i m t ký gi r ng y là ân nhân c a thiên h .

Viên giám đ c khám Sing Sing, ông Lawes, vi t: " Sing Sing, nh ng t i nhân đ u t cho h cũng có tâm tr ng thông th ng không khác đ i chi h t. Cũng lý lu n gi ng gi i t i sao chúng b t bu c ph i c y t s t ho c bóp cò... và tuyên b r ng b tù chúng th t là b t công".

N u ba tên c p đó và c b n kh n n đ ng n m trong khám, t cho mình vô t i nh v y thì nh ng ng i mà chúng ta g p m i ngày ngoà đ ng, c các b n n a, c tôi n a, chúng ta ra sao?

Cho nên ông John Wanamaker, m t th ng gia l n có l n đã t thú: "T ba m i năm nay, tôi đã hi u r ng: s ch trích ch ng ích l i gì h t". Ông đã s m hi u bài h c đó. Riêng tôi, tôi đã ph i ph n đ u trong m t ph n ba th k tr c khi th y ló ra ánh sáng c a chân lý này: "Dù ng i ta có l i n ng đ n đâu, thì trong m t trăm l n, t i chín m i chín l n ng i ta t cho là vô t i".

Ch trích đã vô ích mà còn nguy hi m, vì làm th ng t n lòng t ái c a ng i và gây ra oán thù. H n n a, k b ta ch trích t nhiên s h n h c ch trích l i ta, nh ông t ng tr ng B N i v Albert Fall, vì ăn h i l m t trăm ngàn đ ng mà dùng g m súng đàn áp k b c hi p, sau v l , b ng i khám, làm cho đ lu n toàn qu c oán h n chính ph , đ ng C ng Hòa suýt đ , T ng Th ng Harding b giày vò, lo l ng đ n đ i ít năm sau thì ch t. V y mà khi ng i ta trách y đã l i đ ng lòng tin c y c a b n là ông Harding và ph n ông, thì v y nh y ch m ch m lên, khóc s t m t v n tay b t tóc, r a đ i, la l n: "Không! không! ch ng tôi không ph n ai h t. C m t tòa nhà đ y vàng cũng không quy n r đ c ch ng tôi. Ch ng tôi đã b ng i ta ph n".

Tâm tr ng con ng i nh v y đó. K làm qu y oán trách đ m i ng i, mà ch ng bao gi oán trách mình c . B n cũng nh v y và tôi cũng nh v y. Cho nên t nay, m i l n mu n ch trích ai, ta nên nh hai t ng C p Capone và Crowley, nh B tr ng B n i v Fall. Ta nên hi u r ng Nh ng i ch trích ta th t ra, cũng nh con chim b câu, bao gi nó cũng tr v ch cũ. K b ta ch trích ch c ch n s tìm h t lý l đ t bào ch a và tr l i bu c t i ta.

Và hi u v y nên ông Abraham Lincoln đã đ l i cái danh là có tài đ n đ o qu n chúng b c nh t trong l ch s loài ng i. H i thi u th i ông nhi t li t ch trích b t c ai, th m chí t i vi t nh ng th phúng thích đ ch gi u ng i ta r i đ m li ng cùng đ ng cho thiên h đ c c i ch i. M t l n cũng vì thoi đó, suýt gây nên m t cu c đ u g m. T đó ch ng nh ng ông không bao gi nh o báng, m a mai ai n a, mà còn khoan dung đ d i v i m i ng i. Châm ngôn c a ông là: "Đ ng xét ng i, n u ta không mu n ng i xét l i ta".

Trong th i Nam B c chi n tranh, có m t l n b i quân ph ng Nam, ban đ m ch y t i m t con sông, vì m a bão mà n c dâng cao không th nào qua n i. Ông đánh dây thép, r i mu n ch c ch n h n, l i sai ng i mang hi u l nh cho đ i t ng Meade c m đ u quân ph ng B c b o ph i l p t c t n công quân ph ng Nam do t ng Lee c m đ u. Nh ng Meade vì ng n ng , tr n i đã làm ng c h n l nh ông và đ cho quân Ph ng Nam th a Lúc m c n c xu ng, qua sông mà thoát đ c, l m t c h i đ c nh t, Vì ch m t tr n đó có th ch m đ t cu c Nam B c t ng tàn.

Ông Lincoln gi n l m, la: "Tr i cao đ t dày, nh v y là nghĩa lý gì?" .

R i ông than v i con r ng: "Quân Đ ch trong tay ta mà đ cho nó thoát! Trong tình th đó b t c ai c m quân cũng có th đánh b i t ng Lee. Mà n u cha có m t t i đó, ch c ch n đã th ng tr n r i!". Đ n ông h m h c vi t b c th này:

Đ i t ng thân m n, tôi không tin r ng ông nh n chân đ c s đ i T ng Lee tr n thoát tại h i là đ ng nào! Quân đ i y trong tay ta, và vì y đã b i nhi u phen, n u đánh ngay lúc đó thì chí m t tr n thì chi n tranh đã k t li u. Nay thì nó s kéo dài ra không bi t đ n bao gi . th hai tr c, ông đã không th ng n i Lee, bây gi y đã qua sông, mà l c l ng c a ông ch có th b ng hai ph n ba hôm đó thì làm sao th ng n i y đ c n a?

... D p may ngàn năm m t thu c a ông đã qua r i và không ai th u n i n i bu n kh c a tôi!...

Nh ng b c th đó, b c th trách nh nhàng có v y, ông vi t r i mà không g i. sau khi ông ch t, ng i ta tìm th y trong gi y t c a ông.

V y có l ông đã t nghĩ: "Hãy khoan, đ i m t chút... đ ng h p t p. ta ng i yên n trong tòa B ch c này mà ra l nh thì th t đ . Nh ng n u ta đã có m t t i bãi chi n tr ng, n u nh ông Meade t m y tu n nay, ta đã th y máu ch y, đã nghe ti ng rên la c a lính b th ng ho c h p h i, thì có l ta cũng không hăng hái t n công k đ ch l m. V L i, n u ta có tính r t r c a Meade thì ta cũng hành đ ng y nh ông ta. Thôi, vi c đã v y r i, nói cũng vô ích. g i b c th này đi, dù ta có h gi n chút đ nh, nh ng Meade s trách l i ta, sinh ra oán gi n, m t lòng t tin c a ông ta đi, và bi t đ u ông ch ng t ch c n a".

Là vì ông đã kinh nghiệm rằng những lời nghiêm trách không có ích lợi gì cả.

Theo Theodore Roosevelt kể lại rằng khi ông còn làm Tổng Thống, một lần gặp điếu u khó xử, thì ông ngó vào gương, nhìn lên tấm hình của Lincoln treo trên tường và thì thầm: "Lincoln đã đi a v mình, sẽ xử trí ra sao? giờ xử trí ra sao?" .

Chúng ta cũng vậy, lần sau có muốn "xài" ai, hãy rút tấm giấy năm mươi kim trong túi ra mà ngắm hình Lincoln trên đó và thì thầm rằng: " Vào đi a v ta, Lincoln xử trí ra sao?" và muốn sẽ đi a v mình, ta hãy sẽ đi a v ta trước đã. Nhưng vậy có lợi hại và... ít nguy hiểm hơn".

Khổng Tử nói: "Khi bước cửa nhà ta đến thì đứng chôn vùi nhà bên sao đây Tuy".

Hãy nhớ tôi đã phạm lỗi. Một lần nhìn thấy một bức thư có thêm một ý như này: "Thư này được cho người ta viết, mà không coi lại". Tôi thích hàng chữ đó lắm vì tôi thấy nó cho ta có vẻ quan trọng và bề bộn công việc. Rồi một hôm, muốn lên một vài điểm tu thuyết gia, tôi viết thư cho ông ta và cũng thêm hàng chữ này. Điểm tu thuyết gia đó gửi trả bức thư và thêm vào: "Chỉ có sự ngu xuẩn của ông mới ví được với sự thô lỗ của ông thôi".

Nói cho đúng, tôi đã vô lễ và những lời chỉ trích đó không phải là không đáng. Nhưng vì tôi chỉ là một thư ngỏ, nên tôi thấy nhọc nhằn và thậm chí oán điểm tu thuyết gia đó đến nỗi mấy năm sau, khi hay tin ông ta chết tôi đã chôn vùi điểm tu thuyết gia đó có tài mà chỉ như tôi đã làm những người lòng tin ái của tôi.

Vậy bạn muốn người ta oán tôi chết, thì hãy dùng những lời chỉ trích cay đắng. Còn không thì nên nhớ rằng loài người không phải luôn có lý trí đâu. Họ hành động suy nghĩ theo tình cảm, thành kiến, lòng kiêu căng và hèn nhát của họ. Sẽ chỉ trích ví như một mồi lửa, mà lòng kiêu căng của con người là một kho thuốc súng, gặp nhau thì bùng nổ, gieo tai hại vô cùng.

Benjamin Franklin khi nhìn vào bao nhiêu thì sau này lại giỏi về khoa tâm lý và đứng nhân bản nhiều cho nên được làm sứ thần Huê Kỳ tại Pháp. Bí quyết của sự thành công đó là ông không bao giờ chỉ trích ai hết và chỉ thành thật ca tụng đức tính của người thôi.

Chỉ trích oán trách người, bước lại cho người thì kẻ điên nào cũng biết. Nhưng hiểu người và tha thứ cho người thì phải có tâm hồn cao cả và sự thanh thản như một mặt trăng.

Carlyle Nói: "Muốn xét đến lòng của ai chỉ cần xem cách xử sự của người đó với kẻ dưới". Vậy đáng lẽ bước lại, chỉ trích ai thì ta phải rán hiểu họ, tìm nguyên nhân những hành vi của họ. Đó là người giỏi của cảm tình, khoan dung và hòa hảo.

Đức Thánh Ông Đấng mà còn đến khi người ta chết rồi mới xét công và tội. Tội sao người phạm như chúng ta lại nghiêm khắc hơn Ngài?